

ve kürdî makamının nağmeleriyle çok defa nîm-hisar perdesi de kullanılarak karar verilir. Donanımına, mûsiki nazariyatçılarından S. Arel, S. Ezgi ve E. Karadeniz ârıza olarak segâh bemoîü kuyuşlardır. Birleşik makamların özellikleri giriş bölümlerinden çok kararlarıyla ortaya çıktığından, burada donanım karar kalıbı ârızalarının yazılması daha uygun olur. Makamın güçlülere acem ve çârgâh perdeleri, durağı ise düğâh perdesidir. Bütün birleşik makamlar gibi inici seyir gösterir.

Altûnîzâde'nin zencîr usulündeki peşrevi, Zekâi Dede'nin remel usulündeki "Dildâr iştirip velvele-i efgânım" mısraı ile başlayan bestesi, Kaptanzâde Ali Rîzâ Bey'in devr-i hindî usulündeki "Leyl olur ki hûzn içinde her nefes bir âh olur" mısraı ile başlayan şarkısı bu makamda bestelenmiş meşhur eserlerdendir.

BİBLİYOGRAFYA :

S. Ezgi, *Türk Musikisi*, I, 229-230; IV, 264; H. Sadettin Arel, *Türk Musikisi Nazariyatı Dersleri*, İstanbul 1968, s. 119-120; M. Ekrem Karadeniz, *Türk Musikisinin Nazariye ve Esasları*, Ankara 1983, s. 144, 566-567.

CİNUÇEN TANRIKORUR

ACİBE el-BAĞDÂDİYYE

(عجيبة البغدادية)

Acibe bint Muhammed b. Ebî Gâlib
el-Bâkdârî el-Bağdâdiyye
(ö. 647/1249-50)

Kadın muhaddis.

Dav'ü's-sabâh lakabıyla da bilinir. Bağdat'ta doğdu. Babasından ve zamanın meşhur âlimlerinden okudu. Abdullah b. Mansûr el-Mevsilî ve Ebü'l-Meâlî Muhammed el-Lemmâs'tan çeşitli kitaplar, hâfız Muhammed b. Ebû Bekir

Acîlün'un
tarihî
kalesi

Acem-kürdî
makamı
dizisi
ve seyir
örneği

el-İsfahânî'den Begavî'nin *Şerhu's-Sünne'sini* ve başka hadis kaynaklarını, Abdülhak el-Yüsufî'den de Şâfî'nin *İhtilâfü'l-ḥadis'i* ile Buhârî'nin *et-Târîḫu'l-kebîr*'ini ve diğer çeşitli kitapları dinleyip rivayet etmiştir.

Acîbe, Mes'ûd es-Sekafî ve Ebû Abdullah er-Rüstemî tarafından kendilerine icâzet verilen âlimlerin son halkasını teşkil eder. Kendisinden de muhaddis Afîfuddin Muhammed el-Harrât, Siraceddin Ebû Hafs Ömer el-Kazvî ve Mahmûd b. Ali ez-Zâkîfî gibi meşhur âlimler muhtelif kitapları rivayet etmişlerdir. Şeyhlerini ve isnadlarını ihtiva eden on cüzlük bir *meşyeha** sı bulunmaktadır.

Doksan üç yaşlarında iken Bağdat'ta vefat etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Zehebî, *A'lamü'n-nübelâ*, XXIII, 232-233; İbnü'l-İmâd, *Şezerâtü'z-zeheb*, Kahire 1350-51, V, 238; Ziriklî, *el-A'lam*, Kahire 1373-78/1954-59, V, 4-5; Kehhâle, *A'lamü'n-nisâ*, Dımaşk 1378/1959, III, 257-258.

MÜCTEBA UĞUR

ACİL

(العاجل)

Âcil, *acl* (عجل) kökünden, "bir şeyi zamanından önce isteyen, aceleci" kimse mânasına ism-i fâil olup "şu anda mevcut olan, hazır bulunan şey" anlamına da gelmektedir. Bu ikinci anlam-

da, *ecl* (اجل) kökünden türeyen ve "gelecekte olacak, henüz vakti gelmemiş şey" mânasına gelen *âcîlin* (الاجل) karşıtıdır.

Acil kökünden türeyen *âcîl* kelimesinin müennesi olan *âcile* (العاجلة), Arapça'da "dünya" ve "dünya hayatı" mânasına kullanılırken *ecl* kökünden türeyen *âcîlin* müennesi *âcile* (الاجلة) de "âhîret" mânasına gelmektedir. Dünya mânasına *âcile* kelimesi Kur'an-ı Kerim'de yalnız başına zikredildiği gibi (bk. el-İsrâ 17/18; el-İnsân 76/27), âhîret kelimesiyle birlikte, onun karşıtı olarak da geçmektedir (bk. el-Kıyâme 75/20). Ayrıca *acl* kökünün diğer bazı müştakları yanında, "çok aceleci" mânasına mübalağalı ism-i fâil olan *acül* kelimesi de insanın fitrî bir özelliği olarak Kur'an'da zikredilmiştir (bk. el-İsrâ 17/11).

BİBLİYOGRAFYA :

Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "ecl", "acl" md.leri; İbnü'l-Cevzî, *Zâdü'l-mesîr* (nşr. Muhammed Zühayr eş-Şâviş v.dğr.), Dımaşk 1384-88/1964-68, VIII, 441; Kurtubî, *el-Câmi' li-aḥkâmî'l-ḫur'ân* (nşr. Ebû İshâk İbrâhîm), Kahire 1386-87/1966-67, X, 226; XIX, 107, 150; Lisânü'l-'Arab, "ecl", "acl" md.leri; *Kâmus Tercümesi*, "acl" md.

ŞEVKİ SAKA

ACLÂNİYYE

(العجلانية)

Rifâiyye tarikatının
Muhammed b. Aclân
el-Hüseynî'ye (ö. ?) nisbet edilen
bir kolu
(bk. RIFÂİYYE).

ACLÛN

(عجلون)

Ürdün'ün İrbît iline bağlı
bir şehir.

Başşehir Amman'ın 73 km. kuzeybatısında, İrbît şehrinin güneyinde bulunmaktadır. Doğuda Hamâd, batıda Gavr, kuzeyde Yermük ve güneyde Vâdizzerkâ ile çevrilidir; denizden yüksekliği 1000 m. kadardır. Nüfusu 1983'te 30.000 civarında olup çoğunluğunu Filistinli göçmenler teşkil etmekteydi.